

Forskningskommunikation er på DEF's dagsorden

I foråret 2004 barslede videnskabsministerens Tænketaank vedr. forståelse for forskning med rapporten *Forsk og fortæl*¹, der gav betragtninger og forslag til, hvordan forskningssamfundet kan give befolkningen et bedre indblik i forskningens betydning for vidensamfundet.

Annette Winkel Schwarz

Direktør, Danmarks Tekniske Videncenter
Formand for DEF's programområde E-publicering
aws@dtv.dk

DEF har gennem sine initiativer omkring videnformidling sat fokus på emnet via områderne elektronisk videnskabelig publicering og e-læring. I 2003 formuleredes de som særlige programmer, men det står mere og mere klart, at indsatserne skal ses i sammenhæng, ligesom udviklingen af de teknologiske rammer må koordineres med DEF's systemarkitektur-område. E-publicering har fra starten formuleret sit formål bredt, nemlig at:

- 1) bidrage til at forbedre adgangen til internationale forskningsresultater (for dansk forskning og højere uddannelse)
- 2) formidle dansk forskning, dens institutioner og forskere.

Den videnskabelige kommunikation mellem forskermiljøerne har som bekendt i mange år fungeret på de kommercielle forlags præmisser, og trods mange tiltag har udviklingen mod andre forretningsmodeller for publicering end den, hvor læserne eller deres arbejdspladser betaler, og forlagene sætter priserne og indhøster overskuddet, gået meget langsomt.

Men med offentliggørelsen denne sommer af House of Commons S&T Committee's rapport: *Scientific Publications: Free for all?*² og andre begivenheder i kølvandet, virker det som om der er ved at komme skred i sagerne. Det var eksempelvis bemærkelsesværdigt, at Reed Elsevier få uger inden annoncerede, at forfattere nu kunne få tilladelse til at oplægge slutversionen af artikler til Elsevier-tidsskrifter på personlige eller institutionelle websites. Det er ikke utænkeligt, at rapportens vur-

deringer og anbefalinger har gjort indtryk, herunder de beskrevne modeller for forfatter-betalt publicering og opfordringerne til forskningsråd mv. om at reservere fondsmidler til formålet. Men frem for alt har rapporten bragt temaet op på et forskningspolitisk niveau og givet genlyd både i forlags- og forskerkredse. Anbefalingerne vil kunne og vil blive brugt til også at sætte gang i debatten med danske forskningsmiljøer om en publiceringsstrategi, der tager hensyn til forskernes meritering og økonomiske interesser på den ene side og institutionernes synliggørelse samt sikringen af åben adgang til forskningsresultater på den anden. Naturligvis er videnskabsministeriet og forskningsrådene også interessenter, og parterne vil blive inddraget i debatten i efterårets løb.

DEF-programmet har sat ind på fire forskellige områder:

A. Udredninger

Der er gennemført to udredninger. En vedrørende standarder og "best practices" i forbindelse med e-publicering (rapport færdiggjort, men endnu ikke publiceret). Den anden vedrørende ophavsretlige spørgsmål og modeller for aftaler i forskningsmiljøet. Rapporten *E-publicering – ophavsretlige spørgsmål* findes på DEF's hjemmeside³. Denne rapport vil selvsagt indgå i den kommende debat med forskningsmiljøerne i Danmark.

B. Tekniske tests og implementeringer

Der er igangværende projekter omkring implementering på danske universiteter af Institutional Repositories, baseret på henholdsvis DSpace og DIVA. Formålet er at sikre systematisk og langtidsholdbar håndtering af vidensproduktionen samt at etablere modvægt til den kommercielle tidsskriftpublicering. Allerede i februar 2004 lancerede DEF en tværfaglig søgetjeneste af 26 eprint arkiver fra hele verden (Global Eprints har link fra DEF's hovedside⁴).

C. Tidsskriftspublicering

Der er godkendt forslag om pilotprojekter på HUM/SAM- og STM-området. På sidstnævnte ønskes en fortsættelse af samarbejdet med Mathematica Scandinavica, et veletableret tidsskrift med base på Århus Universitet. Arbejdet vil være eksempelvis og give erfaringer både til redaktion, forskere og teknikere.

D. Den Danske Forskningsdatabase

Forskningsdatabasen er pt. under evaluering – ikke blot for at få det eksisterende produkt vurderet af brugere og andre interessenter, men også for at få input til DDF's fremtidige rolle. Det kunne bl.a. være som en basal del af et kommende dansk forskningskommunikationssystem.

Der findes en række udenlandske forbilleder for systemer eller netværker for forskningskommunikation. Også i Skandinavien, hvor eks. **forskning.no** er særdeles velbesøgt. For at sikre ikke bare

formidling, men også mulighed for dialog, er der næppe tvivl om, at ikke blot teknologien må være i top, men der skal også være et professionelt journalistisk fokus på modtageren.

Ud over DDF findes der i Danmark allerede en række systemer, der har forskningskommunikation som formål. Flere universiteter har projekt- og ekspertdatabaser. Der er lokale systemer gennem hvilke, der kan bestilles en forsker til at holde foredrag på et gymnasium. Der findes en portal for efteruddannelse på universiteterne (UNEV), etc. Denne vifte af systemer kræver langt hen ad vejen kendskab til de

enkelte universiteters struktur og faglige profil. Det gælder både for erhvervslederen, gymnasielæreren og journalisten, at der i praksis ikke er mulighed for hurtigt at finde den relevante kontakt eller for den interesserede skatteyder at finde ud af, hvilken praktisk betydning i dagligdagen, Ørsted-satellitten har haft.

Et dansk netværkssystem for forskningskommunikation vil kræve teknologisk videreudvikling og intelligent integration af eksisterende og endnu ikke-eksisterende metadatasystemer, fuldt tekstsystemer, lyd- og billedarkiver. Men det vil frem for alt kræve professionel for-

midling samt - ikke mindst - samarbejde mellem forskningsmiljøer og ministerium. Til gengæld ville parterne få et fremragende visitkort for dansk forskning.

Noter

1 Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling (2004). *Forsk og fortæl - Rapport fra videnskabsministerens Tænketaank vedrørende forståelse for forskning*. Kbh. Lokaliseret på: www.videnskabsministeriet.dk/cgi-bin/doc-show.cgi?doc_id=206470&lefmnu=PUBLIKATIONER

2 Science and Technology Committee, House of Commons (2004). *Scientific Publications: Free for all?* London: The Stationery Office Limited. Lokaliseret på: www.publications.parliament.uk/pa/cm/cm-sctech.htm.

3 www.deflink.dk/nyheder/nyheder2.asp?id=1477

4 www.deff.dk

Danmarks Forskningsbiblioteksforening

Bestyrelsens organisatoriske beretning

Indledning

Vi kan igen se tilbage på et meget aktivt år i Danmarks Forskningsbiblioteksforening. Der har været holdt en lang række arrangementer med vældig god tilslutning, en indikation på at indholdet har haft relevans for målgrupperne. Og foreningen har et medlemsblad, som på glimrende vis afspejler de væsentlige ting i sektoren. Det er naturligvis tilfredsstillende for bestyrelsen, at der er så god opbakning om foreningens aktiviteter.

Bestyrelsens arbejde

Bestyrelsen har holdt syv møder i 2003-04.

Medlemsgrundlag og udviklingen

For den personlige medlemsgruppe er medlemsgrundlaget stabilt, ud- og indmeldelser ophæver stort set hinanden.

Den institutionelle medlemsgruppe har tidligere været præget af stor stabilitet, men nu mærker vi desværre en svag afgang. Det er dog alene iblandt de små institutionelle medlemmer, at der er afgang, og dette skyldes de mange sammenlægninger af institutioner eller eventuelt deciderede nedlæggelser af biblioteker.

Sekretariatet

Det er nu næsten tre år siden, at sekretariatsfunktionen blev overdraget til Hanne Dahl. Det har været en stor gevinst for foreningen, at der nu er skabt kontinuitet i sekretariatets arbejde, og det er bestyrelsens opfattelse, at sekretariatet er særdeles effektivt og serviceminded.

Bestyrelsen har haft stor gavn af en meget professionel tilgang til opgaver og til regnskab, og medlemmerne har i

forbindelse med alle arrangementer og henvendelser til foreningen i øvrigt mødt den samme professionalisme.

Bestyrelsen har besluttet, at drift af sekretariatet nødvendigvis må koste mere, hvis det skal være tilfredsstillende for brugerne. I forbindelse med indgåelsen af en ny kontrakt med Statsbiblioteket, hvor Hanne Dahl er frikøbt, blev timefrikøbet derfor sat op, så det nu skulle passe til arbejdets omfang.

Foreningens regnskab føres ligeledes i sekretariatet. Der er efter anbefaling fra foreningens nye revisor købt et regnskabssystem, som har forbedret vilkårene væsentligt. Det betyder, at der er regnskab færdigt for de enkelte arrangementer meget kort tid efter deres afholdelse, og løbende, god kontrol med debitorerne, så de rykkes hurtigt ved manglende betaling.